

Старий і море (стислий переказ)

Ернест Хемінгуей (Гемінґвей)

То був старий рибалка, що промишляв на Гольфстрімі сам-один у своєму човні. Ось уже вісімдесят чотири дні він виходив у море й не піймав жодної рибини. Перші сорок днів з ним був хлопець. Та по тих сорока нещасливих днях хлопцеві батьки сказали, що старий тепер рішуче й безповоротно *salao*¹, цебто геть безталанний, і звеліли синові перейти до іншого рибалки, з яким він першого ж тижня піймав три чималі рибини. Хлопцеві було прикро бачити, як старий день у день вертається ні з чим, і він щоразу йшов допомогти йому — піднести змотану снасть, гарпун, ості або щоглу з вітрилом. Вітрило було полатане мішковиною і, обгорнуте навколо щогли, скидалося на прапор безнастанної поразки.

Старий Сантьяго був "худий, виснажений, потилицю його прорізали глибокі зморшки, а щоки були покриті коричневими плямами безпечного шкірного раку, який викликають сонячні промені, відбиті гладдю тропічного моря. Ті плями збігали вниз по щоках до самої шиї. Долоні старого були посічені глибокими поперечними рубцями від плетеної жилки, якою він тягнув з води велику рибу. Та жоден з тих рубців не був свіжий — усі старі, як борозни на пересохлій землі. Геть усе в ньому було старе, крім очей, а вони мали колір моря і блищали весело й непереможно".

Це він навчив хлопчика Маноліна рибалити, а хлопчик любив старого. Він готовий наловити йому сардин для його завтрашнього виходу в море. Разом вони піднімаються до бідної хатини старого Сантьяго, вибудованої з міцних трилисників королівської пальми, заходять у відчинені двері. "Старий прихилив щоглу до стіни, а хлопець поставив поруч скриньку та решту знаряддя. Щогла була завдовжки майже така, як уся хатина, зліплена з цупких брунькових щитків королівської пальми, відомих під назвою гуано. Там стояли ліжка, стіл та стілець, а просто на долівці було вогнище, де старий розпалював деревне вугілля й варив собі їсти. На темних стінах із розрівняних і щільно припасованих один до одного шорстких волокнистих щитків висіло кольорове зображення Святого серця Господнього і ще одне — Мідної Богоматері. То були пам'ятки по дружині. Колись на стіні висіла і її підфарбована фотографія, але старий зняв те фото, бо, дивлячись на нього, надто гостро відчував свою самотність, і тепер воно лежало на полиці в кутку під його чистою сорочкою".

Старий самотній і бідний: його трапеза — миска жовтого рису з рибою. Вони розмовляють із хлопчиком про риболовлю, про те, що старому обов'язково має пощастити, а також про останні спортивні новини, результати бейсбольних матчів і знаменитих гравців, таких, як Ді Маджіо. Коли стомлений Сантьяго лягає спати, то бачить уві сні Африку його юності, "довгі золотаві її береги... високі стрімчаки й величезні білі гори. Йому не сняться більш ні бійки, ні жінки, ні великі події. Але часто в його снах виникають далекі країни й леви, що виходять на берег".

Наступного дня рано вранці старий відправляється на чергову риболовлю. Хлопчик

допомагає йому знести вітрило, підготувати човен. Сантьяго говорить йому, що цього разу він "вірить в удачу". Один за одним рибацькі човни відчалюють від берега і йдуть у відкрите море. Веслуючи, старий зустрічає ранок.

"Було ще темно, але старий відчував, що настає ранок; веслуючи, він раз по раз чув тремтливі звуки, коли летюча риба вихоплювалася з води і, зі свистом розтинаючи повітря своїми твердими крильми, шугала в темряву. Він любив летючих риб — то були його найперші друзі в океані. А от птахів жалів, особливо малих і тендітних морських ластівок, що повсякчас нікали над водою, шукаючи поживи, і майже ніколи її не знаходили. Отож старий думав: "Птахам живеться навіть важче, ніж нам... Чому їх створено такими маленькими й кволими, як оці морські ластівки, коли океан може бути страшенно жорстоким? Загалом він добрий і прекрасний, але часом стає безжальним, та ще й так зненацька, а всі ці птахи, що літають над ним, і шугають униз за поживою, і кричать своїми тонкими сумними голосами, — надто вже вони тендітні як для моря".

Він завжди подумки називав море *la mar*, як кажуть іспанською ті, хто його любить. І хоч іноді згадують його лихим словом, проте завжди говорять про нього, як про жінку. Дехто з молодших за віком рибалок, ті що чіпляли на свою снасть буйки замість поплавців і мали моторні човни, куплені за часів, коли акул'яча печінка давала великий зиск, називали його *el mar* — у чоловічому роді. Вони говорили про нього як про суперника, як про бездушний простір, ба навіть як про ворога. Та старий завжди думав про море як про жінку, про живу істоту, що може й подарувати велику ласку, й позбавити її, а коли й чинить щось лихе чи нерозважне, то лише тому, що така вже її вдача. "Он і місяць розтривожує море так само, як і жінку", — думав собі старий".

Але от починається серйозний лов, і вся його увага зосереджується на жилці, її стані: він чуйно вловлює, що відбувається в глибині, як реагує риба на наколоту на гачок наживку.

"— Ага, — мовив старий. — Ага, — і тихо поклав весла. Тоді потягнувся до жилки й обережно взяв її великим і вказівним пальцями правої руки. Він не відчув ні натягу, ні ваги й держав жилку вільно, без зусилля. Раптом вона знову сіпнулася. Цього разу — легенько, якимось непевно; та старий добре знав, що це означає. Там у глибині, за сотню сажнів від човна, марлін об'їдав сардини, нанизані на вістря й виган виклепаного ручним способом гачка, що витикався з голови невеличкого тунця, насадженого на стрижень.

Старий, обережно тримаючи жилку лівою рукою, тихенько попустив петлю й зняв її з вудлища. Тепер він міг вільно перепускати жилку між пальцями, так щоб риба не відчувала ніякого натягу.

"Восени й так далеко від берега це має бути велетенська рибина, — думав старий. — їж, рибо, їж сардинки. Ласуй собі на здоров'я. Вони ж бо такі свіженькі, а ти там десь ген за шістсот футів, серед темряви й холоднечі. Обпливи разочок кругом, а тоді вертайся і їж".

Він відчув, як жилка сіпнулася знову, спершу легенько, а тоді сильніше — мабуть, голова однієї з сардин міцніше сиділа на гачку. Потім жилка завмерла.

— Ну ж бо, — голосно мовив старий. — Підпливай знов. Принюхайся до них як слід. Хіба несмачно пахнуть? А тепер їж на здоров'я, а тоді й до тунця візьмешся. Він такий тугий, холодницький, дуже смачний. Не бійся, рибо, їж".

Далі розвертається драматичний багатогодинний двобій між Сантьяго й величезною рибою.

Старий Сантьяго знає, коли треба тягти жилку. "Ключула, — сказав старий. — Нехай тепер поїсть як годиться". Жилка й далі перебігала в нього поміж пальців, а він тим часом простяг ліву руку й міцно прив'язав вільний кінець двох запасних мотків до петлі двох запасних мотків другої снасті. Тепер усе було наготові. Крім тієї жилки, на якій держав рибину, він мав у запасі ще три мотки, по сорок сажнів у кожному.

"— Поїж ще трохи, — мовив він. — Наїдайся як слід. Наїдайся так, щоб вістря гачка загналося просто в серце й убило тебе, — провадив він подумки. — А тоді випливай на поверхню, і я встромлю в тебе гарпун. От і гаразд. Готова? Годі вже з тебе?"

Старий намагається підтягти жилку, але в нього нічого не виходить. Навпаки, риба тягне, як на буксирі, човен за собою, повільно зміщаючись до північного заходу. І старий гірко шкодує, що поруч із ним немає хлопчика. Але добре, що ще риба тягне убік, а не вниз, на дно. Проходить близько чотирьох годин. Наближається полудень. Так не може тривати вічно, міркує старий, скоро риба вмере й тоді її можна буде підтягти. Але риба виявляється занадто живучою. "Хотілося б мені на неї глянути, — думає старий. — Хотілося б мені на неї подивитися хоч одним оком, тоді я б знав, з ким маю справу".

Проходить ніч. Риба тягне човен усе далі від берега. Удалині меркнуть вогні Гавани. Старий утомився, він міцно стискає мотузку, перекинуту через плече. Йому не можна відволікатися.

"Цілу ніч рибина пливла так само неухильно, нікуди не звертаючи, — старий міг бачити це за зорями. Коли зайшло сонце, повітря похолоднішало, і піт на спині, плечах та ногах старого швидко висох. Ще вдень він узяв мішок, яким накрив скриньку з наживою, і простелив його на сонці сушитися. А коли сонце зайшло, обв'язав мішок навколо шиї, спустив собі на спину й обережно заправив під жилку, що її тепер держав, перепустивши за плечима. Мішок пом'якшив тиск, і старий зумів прихилитися до носа човна в такий спосіб, що йому стало майже зручно. Насправді ця поза лиш на якусь децицію полегшила нестерпний тягар, однаке старий вважав, що тепер йому майже зручно".

Йому дуже жалко, що поруч немає Маноліна, який би йому допоміг. "Не можна, щоб у старості людина залишалась одна, — промовляє він до себе. — Але це неминуче". Думка про рибу ні на мить не залишає його. Іноді старому стає її шкода. "Вона чудова, незвичайна рибина, і хтозна, скільки вже їй віку, — думав він. — Зроду ще не траплялося мені такої дужої рибини й щоб так дивно поводитись. Мабуть, вона дуже розумна й через те не вистрибує. Досить їй вистрибнути чи добряче смикнути — і мені капець. Та, певне, вона вже не раз попадалась на гачок і знає, що саме так треба змагатися за порятунок. Їй і невтямки, що проти неї лише одна людина, та ще й стара.

А яка ж вона величезна, ця рибина, і який добрий дасть виторг, коли в неї смачне м'ясо. Наживу вона взяла, як самець, і тягне, як самець, і змагається не як перелякана. Цікаво, чи вона робить це свідомо, чи просто на відчай душі, як оце я?"

Знову й знову шкодує він, що поруч із ним немає його юного помічника. Підкріпившись виловленим сирим тунцем, він продовжує подумки розмовляти з рибою. "Я з тобою не розстануся, поки не вмру", — говорить їй старий.

Настав новий день, Сантьяго трохи попоїв, але риба тягне далі повна сил, а в нього починає боліти рука.

"Ненавиджу корчі, — думає він. — Гидко, що тебе зраджує власне тіло. Коли отруїшся якоюсь тухлятиною і на тебе нападає пронос чи блювота, соромно людей. А як нападуть корчі, — він подумки називав їх *salambre*, — соромно самого себе, а надто коли нікого нема поруч.

Якби тут був хлопець, він розтер би мені руку, і її одпустило б згори, від ліктя, — подумав старий. — Та дарма, одпустить і від пальців".

У цю мить, ще не помічаючи, як змінився нахил жилки у воді, він відчув правою рукою, що натяг слабшає. Тоді, наваживши на снасть і щосили молотячи лівою рукою по стегну, побачив, як жилка поволі підноситься все вище над водою.

"— Зараз вона впливе,— мовив старий. — Ану, рука, оклигуй. Оклигуй, прошу тебе".

Жилка й далі помалу, але невпинно виринала з води, а тоді поверхня океану перед човном здулась, і рибина впливла на світ. Вона впливала довго, наче їй кінця-краю не було, і з боків її струменіла вода. Рибина виблискувала проти сонця, голова й спина в неї були темно-фіолетові, а широкі смуги на боках видавалися в сонячному промінні блідо-бузковими, її довгий, як бейсбольна битка, і загострений на кінці меч скидався на рапіру. Рибина показала з води на всю свою довжину, а тоді знов пірнула — без сплеску, мов досвідчений нирець, — і старий побачив, як востаннє майнув її великий, схожий на лезо коси хвіст, і одразу ж по тому жилка швидко побігла у воду слідом за рибиною.

"Рибина величезна, і я повинен приборкати її, — думав старий. — Не можна давати їй відчути, яка вона дужа й на що здатна, коли б стала тікати. Бувши нею, я б зараз пішов на відчай душі й дав тягу, аж поки щось урвалося б. Та, хвалити бога, риби не такі розумні, як ми, що вбиваємо їх, зате куди благородніші й спритніші".

Старому траплялося бачити багато великої риби. Бачив він і чимало рибин, що важили понад тисячу фунтів, та й сам за своє життя зловив дві такі, але ніколи не ловив одинцем. І от тепер, сам— один далеко від берега, був припнутий до найбільшої рибини з усіх, яких він будь-коли бачив чи навіть про яких чув, а його ліва рука й досі була залякла, мов зціплені пазури орла.

Тим часом рибина знову притишила хід і пливла рівно, як і раніш".

Не віруючи в Бога, старий починає механічно проказувати молитви. Часом він почував себе таким змореним, що не міг пригадати слів, і тоді починав говорити дуже швидко, щоб вони вимовлялися самі собою. "Богородицю" проказувати легше, ніж

"Отче наш", — відзначив він подумки.

"— Слався, Богородице, свята Маріє, Господь з тобою. Благословенна ти серед жінок і благословен плід лона твого, святий Христос. Свята Маріє, Матір Божа, молися за нас грішних нині і в нашу смертну годину. Амінь. — Тоді додав: — Свята Діво, помолися й за те, щоб ця рибина сконала. Дарма що вона така розкішна.

Проказавши молитви й почувши себе куди краще, хоч страждання його анітрохи не полегшали, а може, навіть ще й збільшились, старий оперся на носову обшивку й почав машинально згинати й розгинати пальці лівої руки".

Він розуміє, що риба величезна, що йому необхідно берегти сили. "Хоч це несправедливо, переконує він себе, але я доведу їй, на що здатна людина й що вона може винести". Сантьяго називає себе "незвичайним старим" і повинен це підтвердити.

Проходить ще один день. Щоб якось відволіктися, він згадує про ігри в бейсбольних лігах та як колись у таверні Касабланки мірявся силою з могутнім негром:

"Коли зайшло сонце, старий, щоб додати собі певності, став пригадувати, як колись в одній таверні у Касабланці він мірявся силою з дуженним негром із Сьєнфугоса, що був найпершим силачем у тамтешньому порту. Цілий день і цілу ніч вони сиділи, вперши лікті в ризку, проведену крейдою на столі, й міцно зціпивши поставлені сторч руки, і кожен силкувався пригнути до стола руку супротивника. На світанку, коли глядачі, що пішли в заклади, почали просити, щоб суддя оголосив нічию, а той лише мовчки хитав головою, старий зробив останнє рвучке зусилля і став пригинати негрову руку все нижче й нижче, аж поки вона лягла на дерев'яну стільницю. Змагання почалося в неділю вранці, а закінчилося ранком у понеділок. Багато хто з глядачів уже вимагав нічиєї, бо їм треба було йти на роботу — кому в порт вантажити лантухи з цукром, а кому до Гаванської вугільної компанії. Коли б не це, всі вони залюбки дочекалися б кінця змагання. Та старий закінчив його вчасно, раніш ніж вони мали йти на роботу.

Згодом він провів ще кілька таких змагань, але надалі відмовився від них, бо розважив, що як дуже захоче, то може перемогти будь-кого, а тим часом усе воно шкодило його правій руці в рибальстві".

Ще довгі години триває його битва з рибою. Як потрібен йому в цей момент хлопчик. Але він один у величезному океані веде двобій з небачених розмірів рибою. Нарешті риба, зробивши кілька кіл, починає виходити на поверхню. Вона то наближається до човна, то відходить від нього. Старий готує гарпун, щоб добити рибу. Але вона відходить убік. Від утоми думки плутаються в голові в старого. "Послухай, риба, — говорить він їй. — Адже тобі однаково вмирати. Навіщо ж тобі треба, щоб я теж умер".

Наступає останній акт їхнього двобою. "Він зібрав увесь свій біль, і весь залишок сил, і всю свою давно втрачену гордість і кинув усе це проти мук, які терпіла риба, і тоді вона перевернулася й тихенько попливла на боці, тільки-но не діставай мечем до борту човна; вона ледве було не пропливла повз, довга, широка, срібна, перевита фіолетовими смугами, і здавалося, що їй не буде кінця". Піднявши гарпун, він щосили ,

які тільки в ньому були, втикає його рибі в бік. Він відчуває, як залізо входить їй у м'якоть, і всаджує його усе глибше й глибше...

"Старий упустив додолу снасть, наступив на неї ногою, заніс гарпун так високо, як міг, і скільки було сили, яка ще лишилася в ньому, й тієї, яку він прикликав на допомогу в цю мить, угородив його в бік рибини, саме позаду грудного плавця, що стримів над водою на рівні людських грудей. Він відчув, як залізне вістря заходить у рибину, і, впершись у гарпун, посунув його ще глибше, а тоді всім тілом наважився на держално.

І раптом рибина, уже вражена смертю, ожила і зринула високо над водою, немовби показуючи всю свою величність, могутність і красу. Здавалося, вона повисла у повітрі над головою старого та його човном. А тоді з громким сплеском упала в море, обдавши зливою бризок і старого, й весь човен.

Старого змагали млості й нудота, і він майже нічого не бачив. Та все-таки вивільнив линву гарпуна й став помалу перепускати її обдертими, закривавленими руками; а коли в очах йому трохи проясніло, побачив, що рибина лежить на спині, виставивши догори сріблясте черево. Довге держално гарпуна скісно стриміло в неї з-під грудного плавця, а море навколо стало червоне від крові з її серця. Спочатку то була велика темна пляма, схожа на косяк риби в голубій воді, що сягала на миль в глибочінь. Потім вона розпливлася, наче хмара. А рибина, срібляста, незворушна, помалу посувалася за хвилями".

Його долають нудота й слабкість, у нього туманиться в голові, але він все-таки підтягує рибу до борту.

Тепер старий прив'язує рибу до човна й починає рух до берега. Подумки він прикидає: риба важить не менш півтора тисяч фунтів, які можна продати по тридцять центів за фунт. Маючи у виді знаменитого гравця бейсболу, він говорить собі: "Думаю, що великий Ді Маджіо міг би сьогодні мною пишатися". І нехай у нього руки ще кровоточать, він утомився, змучений, але він здолав рибу. Напрямок вітру вказує йому, у яку сторону плисти, щоб добратися до дому.

Проходить година, перш ніж показується перша акула. Вона, то з'являючись, то зникаючи в глибині, спрямовується слідом за човном і прив'язаної до неї рибою. Вона поспішає, тому що здобич близько.

"Акула з'явилася не випадково. Вона піднялася з глибини іще тоді, коли в морі заклубочилась і розпливлась ген-ген від поверхні темна пляма крові. Піднялася так стрімко й безбоязно, що аж розітнула поверхню голубої води й виринула проти сонця. Потім знову пірнула під воду, відчула дух крові, що тягнувся слідом за човном та рибиною, і чимдуж пустилася навздогін".

Коли старий побачив її, він зрозумів, що ця акула не відає страху і чинитиме так, як їй заманеться. Дожидаючи, поки вона підпливе ближче, він наготував гарпун і міцно прив'язав кінець його линви.

Акула була вже біля самої корми, і, коли вона метнулася до рибини, старий побачив її роззявлену пащу, і чудернацькі очі, і вискал зубів, що аж хрюснути,

впинаючись у рибину попереду хвоста. Голова акули була над водою, а за нею витикалася й спина, і, почувши, як акула шматує шкіру та м'якуш великої рибини, старий угородив гарпун їй у голову, в те місце, де лінія, проведена між її очима, перетиналася з лінією, що йшла вгору від носа. Там, у тому місці, був мозок, і старий ударив туди. Ударив зраненими, закривавленими руками, щосили метнувши гострий гарпун. Ударив без надії, але сповнений рішучості й нестямної люті.

Акула перевернулася на спину... вона молотила хвостом, клацала щелепами, а тоді раптом рвонулася геть, борознячи воду, мов швидкохідний катер... у цю мить линва туго напнулася, затремтіла й тут-таки луснула. Акула якусь мить нерухомо лежала на воді, а старий дивився на неї. Потім вона поволі пішла на дно.

— Вона забрала в мене фунтів сорок риби, — промовив старий. "А також гарпун і всю линву, — додав він подумки. — І тепер з моєї риби знову тече кров, а це принадить інших акул".

— Але людина створена не для поразки, — промовив старий уголос. — Людину можна знищити, а здолати не можна".

Ці слова старого рибалки стали девізом для багатьох людей.

Сантьяго підкріпився шматком м'яса виловленої риби в тій її частині, де побували зуби акули. І в цей самий момент помітив плавці цілої зграї плямистих хижачок. Вони наближались з величезною швидкістю. Старий зустрів їх, піднявши весло із прив'язаним до нього ножем...

Старий залюбки думав про рибину й про те, як би вона розправилася з акулою, коли б плавала оце тепер на волі. "Треба було мені відрубати її меча й битися ним з акулами", — подумав він. Але в нього не було сокири, а потім не стало й ножа.

"А коли б я відрубав його та якось зумів припнути до весла, ото була б зброя. Тоді б ми разом билися з ними. А от що ти діятимеш тепер, як вони нападуть поночі? Що ти можеш?"

"Битися з ними, — сказав він. — Буду битися з ними, доки помру".

Опівночі він знову боровся з акулами і цього разу знав, що боротьба ця — не на життя, а на смерть. Акули напали на нього цілою зграєю, а він бачив лише смуги на воді, які прочерчували їхні плавці, і світіння, коли вони кидалися рвати рибу. "Він бив кийком по головах і чув, як брязкають щелепи і як трясє човен, коли вони хапають рибу знизу. Він запекло бив кийком по чомусь невидимому, що тільки міг чути й сприймати дотиком, і раптом відчув, як щось схопило кийок, і кийка не стало". Нарешті акули відстали. їм уже нема чого було їсти.

Старий знав, що тепер він переможений остаточно й безнадійно, і повернувся на корму. Встромивши уламок румпеля у проріз стерна, він побачив, що цілком може кермувати. Тоді обгорнув плечі мішком і знову спрямував човен до берега. Човен ішов тепер зовсім легко, і старий сидів собі, ні про що більше не думаючи й анічогісінько не відчуваючи. Тепер йому було до всього байдуже, і він клопотався тільки тим, щоб щасливо й якнайвправніше довести човен до рідної бухти.

Деся уночі акули напали на кістяк риби, мов ті ненажери, що жадібно хапають зі

столу останні крихти. Старий не звернув на них уваги, та й взагалі ні на що не зважав, окрім вітрила й стерна. Лише відзначив подумки, як легко йде човен, позбувшись свого величезного вантажу.

"Човен у мене добрий, — думав він. — Міцний, анітрохи не ушкоджений, окрім оце румпеля. Та румпель легко замінити".

Старий відчув, що вже вплив за течією, і тепер виразно бачив попереду вогні прибережних селищ. Він знав уже, де опинився, — до дому звідти було зовсім близько.

Коли човен зайшов у невеличку бухту, на "Терасі" вже не світилося, і старий зрозумів, що всі давно сплять. Вітер, що й перед тим дедалі дужчав, тепер бурхав посправжньому. Проте в бухті було затишно, і старий причалив до вузького клаптика ріні під скелями. Допомогти не було кому, і він сам виштовхнув човен як міг далі з води. Тоді зійшов на берег і припнув його до скелі.

"Зайшовши в хатину, він прихилив щоглу до стіни. Потемки намацав пляшку з водою і напився. А тоді ліг на ліжку. Натяг на плечі ковдру, укутав спину та ноги й тут-таки заснув долілиць на газетах, випроставши руки долонями вгору.

Коли вранці хлопець заглянув у двері, старий ще спав. Вітер так розбурхався, що рибальські човни не змогли вийти в море, і хлопець устав пізніш, а тоді подався до хатини старого, як робив щоранку. Він побачив, що старий дихає, а тоді глянув на його руки і заплакав. Потім тихенько вийшов з хатини, щоб принести старому кави, і всю дорогу плакав.

Коло човна стояло багато рибалок, роздивляючись на те, що було припнуте до борту, а один, підкотивши холоші штанив, зайшов у— воду й вимірював кістяк довгою мотузкою.

— Як він там? — гукнув до хлопця знизу хтось із рибалок.

— Спить! — гукнув у відповідь хлопець. Він анітрохи не соромився своїх сліз. — Хай ніхто його не турбує.

— Вісімнадцять футів від носа до хвоста, — гукнув йому той рибалка, що вимірював кістяк.

Він одніс гарячу бляшанку з кавою до хатини старого і сидів біля ліжка, аж поки той прокинувся...

— Не підводься, — сказав йому хлопець. — Ось на, випий. —

І налив кави у склянку.

Старий узяв каву і випив.

— Вони здолали мене, Маноліне, — мовив він. — Таки здолали.

— Не вона ж тебе здолала. Не рибина.

— Ні. Твоя правда. То було потім.

— Тепер ми знов будемо рибалити разом.

— Ні. Я безталанний. Геть безталанний став.

— К бісу той талан, — сказав хлопець. — Зі мною тобі таланитиме.

— А що скажуть у тебе вдома?

— То байдуже. Я ж привіз їм учора дві рибини. А тепер знов буду з тобою, бо мені

ще багато чого треба навчитися.

— Принеси якусь газету за ті дні, поки мене не було, — сказав старий.

— Швидше одужуй, бо я ще маю багато чого навчитись, а ти можеш навчити мене всього, що мені потрібно. Дуже тяжко тобі було?

— Страшенно тяжко, — мовив старий.

— Ну, піду по їжу та газети, — сказав хлопець. — Відпочивай, діду. Я куплю в аптеці якусь мазь тобі для рук.

Коли хлопець вийшов за двері й рушив униз побитою червонястою дорогою, він знову заплакав.

Того дня на "Терасу" завітав гурт туристів, і одна гостя, дивлячись униз на море, побачила у воді біля берега, серед порожніх бляшанок від пива й дохлих баракуд, довжений білий хребет з величезним хвостом на кінці, що гойдався на високих хвилях прибою, які долинали в бухту з розбурханого сильним східним вітром океану.

— Що це таке? — запитала вона офіціанта й показала на довгий кістяк великої рибини, що був тепер звичайним собі сміттям, і його скоро мав понести геть відплив.

— Tiburon, — сказав офіціант. — Одна акула... — Він хотів пояснити, що сталося.

— А я й не знала, що в акул такі гарні, досконалої форми хвости.

— Я теж не знав, — мовив її супутник.

А нагорі, в своїй хатині при дорозі, старий знову спав. Він спав гак само долілиць, і біля нього, пильнуючи його сон, сидів хлопець. Старому снилися леви".

Коментар

Двобій старого кубинця Сантьяго з величезною рибою, яка довго носила його човен Гольфстрімом, — стала для Е. Хемінгуея приводом розповісти про гідність людини, про щастя переможця. Старий рибалка Сантьяго, котрий після виснажливої боротьби залишився з самим лише кістяком величезної рибини — найбільшої, яку йому пощастило упіймати за всі роки рибальства, — підтверджує істину, яку письменник часто повторює у своїх творах: "Переможець не отримує нічого". Тим не менше, старий все одно переможець, адже, за його власним висловом, "...людина створена не для того, щоб терпіти поразки... Людину можна знищити, але її не можна перемогти".

Образ головного героя повісті надзвичайно привабливий. Життя старого кубинця йде під уклін, день у день — тяжкі одноманітні будні, які скрашують хіба що сни, спогади про молоді роки та візити хлопчика Маноліна. Проте Сантьяго зберіг не—розтраченою душевну щирість, він відчуває себе частиною навколишньої природи, і це його єдине багатство, що допомагає боротися із самотністю. У світі природи, стихії Сантьяго відчувається гордим, сильним і незалежним, і навіть після багатьох невдач відмовляється визнати себе переможеним. Виснажливий двобій із гігантською рибиною, яку старий сприймає не як ворога, а як гідного суперника, сповнює його відвагою, нарешті він пишається собою. А коли повертається додому, то вперше не відчуває самотності, бо розуміє, що живе "серед гарних людей" і що вмирати зарано: у нього є кровний зв'язок не тільки з морем, природою, але й з хлопчиком, якому він зобов'язаний передати все те, чого просто так не навчишся — це може бути тільки за

однієї умови: якщо душі рідні...